

Píše Luboš Merhaut

(E*forum, 05. 06. 2013)

Publikaci **Jaroslav Hašek**, opatřenou slibným podtitulem **Data - fakta - dokumenty** a čítající 240 stran formátu A4, vydalo nakladatelství Emporius (Věra Dyková). Autor **Radko Pytlík** ji v lednu t. r. anoncoval: „Pokusil jsem se vytvořit životopis tohoto spisovatele ve faktech a dokumentech. Tedy zachytit jeho život, dobu a uvést bibliografické údaje o Haškově díle. Je tam zachycen prakticky každý den či týden, publikace má 280 stran a měla by sloužit jako podklad mezinárodní konference, která má být v dubnu v Lipnici nad Sázavou, kde Hašek strávil poslední část života a napsal tři ze čtyř dílů Švejka“ (ČTK). V dubnu v **rozhovoru s F. Cingrem** (Právo) na poněkud naivní otázku „Proč jste se jako autor dal na cestu čisté faktografie?“, Pytlík odpověděl: „Zjistil jsem, že v některých zvláště složitých a široce zaměřených případech se lze spoléhat na čistou faktografii. Je významnější a přesvědčivější než názor a složité dokazování. / Ostatně názory na dějiny se u nás - mnohdy v průběhu pouhých dvaceti let - výrazně mění. Nezbyvá než se opřít o fakta, s nimiž není tak snadné pohnout a znešvařit je výkladem. Pouze zamlčet - na to jsem neměl, to nedělám.“

Důvěřivý čtenář by mohl nabýt dojmu, že vychází pořádná, odborně fundovaná monografie o Haškovi; čtenář zvědavý nebo ostražitý mohl v řadě podobných zpráv a publicisticky povrchních rozhovorů zaznamenat i dokumentaci křtu publikace v Paláci knih Luxor (2. 4. 2013) a v kombinaci s příslibem přísné faktografie z dílny haškovského vypravěče znejistí. Radko Pytlík (* 1928) je bezesporu velkým znalcem Haškova života a díla, jenž s Milanem Jankovičem a Zdenou Ančíkem podnikl rozsáhlý heuristický průzkum, na jehož základě vycházely v letech 1955–1973 Spisy Jaroslava Haška (SNKLHU, poté Československý spisovatel, 16 sv., ed. Z. Ančík, F. Daneš, M. Chlěbcová, M. Jankovič, R. Pytlík a B. Štorek). Na ně navazovaly další edice, které připravil, mj. Výbor z díla Jaroslava Haška (tamtéž 1976–1982, 5 sv., i s M. Jankovičem) a Lidský profil Jaroslava Haška. Korespondence a dokumenty (tamtéž 1979, s M. Havránkovou). Spolu s Miroslavem Laiskem pořídil i Bibliografii Jaroslava Haška (1960), jeho monografie Toulavé house. Zpráva o Jaroslavu Haškovi (1971, rozšíř. a přeprac. vyd. /v obměnách titulů/ 1982 a 1998) představuje solidní životopisný souhrn. Pytlík sice nenapsal nejpodstatnější či nejpodnětější práce o Haškovi, zato je autorem značně produktivním, vytěžujícím a variujícím materiál shromažďovaný po desetiletí takřka na všechny způsoby. Čím víc přitom postupuje povýtce „populárněji“ - v širokém a těkavém záběru s úběžníkem zábavnosti (ohlasy, historiky, kuriozity, anekdoty nejen haškovské, viz [zde](#)) -, tím více je mediálně „oblíben“ (i když dnes zvláště jako otec slavného herce a zpěváka).

I kniha Jaroslav Hašek. Data - fakta - dokumenty těžší z bohatého archivu, který si Pytlík shromáždil. Má být jakýmsi shrnutím jeho haškovského bádání, v materiálovém založení jako odborná práce návratem k výše naznačeným literárněhistorickým kořenům. V úvodu autor upozorňuje: „Pokusil jsem se podat soupis dat z rušného Haškova života formou archivní, tj. pomocí životopisných a dobových dokumentů. V tomto spise dochází - vlastně poprvé - k propojení obou těchto řad, životopisné faktografie a tvorby literární. [...] Rozsáhlý materiál faktografický i literární řadíme do čtyř oddílů: k chronologickému Soupisu životních dat připojujeme historický oddíl pod názvem Doba. Na to navazuje oddíl Literatura, k němuž pro přehlednost připojujeme i rubriku Jména osob, zachycující data lidí, s nimiž Hašek přišel v té době do kontaktu“ (s. 4). V tomto novém aranžmá má čtenář na pozadí obecných dobových dějů a souvislostí vskutku k dispozici v jednom celku jakousi sumu vědomostí o Haškovi. Nenajde tu samozřejmě mnoho nového, co by Pytlík a další již nenapsali jinam, shrnuto je zato „vše“, co je doloženo, ale také a zejména to, co se pouze traduje (obligátní „prý“, často už - pro legendy či beletrii o Haškovi příznačně - bez udání původce). Záhy však zjišťuje, že některé údaje jsou v tomto podání „toulavé“, že je přece jen „snadné pohnout“ fakty...

Koncepce postavená na přísné chronologii je přínosná a nadějná, ovšem i náročná. Realizace tak naráží na mnohá úskalí, neboť chronologie se málo snáší s nedůsledností a nepřesností. Výskyt chyb je v chronologicky strukturovaném textu větší, logicky se opakují. Navíc v rámci jednotlivých roků (1883-1923) čteme vlastně tři chronologie (ne vždy se ovšem podařilo udržet pořadí dat, např. v letech 1910 /tento rok je tu i jako 1820/, 1917 nebo 1921), přičemž často není zřejmé, proč jsou určité položky zařazeny zrovna tam, kde jsme je našli, i když snadno můžeme zjistit, že se stejná nebo podobná informace opakuje i jinde. Horší je to v případech, nikoli ojedinělých, kdy se tatáž událost nebo informace objevuje na více místech s různými, rozpornými údaji, a to dokonce o vydání Haškových knih (např. Můj obchod se psy a jiné humoresky najdeme jak v roce 1914, tak - správně - 1915). Nepomůže ani mlhavý a dřavý způsob odkazování mezi řadami, citelná je zvláště absence jakéhokoli aparátu - soupisu pramenů, bibliografie (údaje jsou v nahodilé podobě uváděny přímo u citací, ne však vždy), o rejstřících ani nemluvě. U mnoha osobností, jimž jsou věnovány na závěr příslušných roků (někdy i opakovaně, ovšem zas trochu jinak) stručné medailony, chybějí data narození a především úmrtí, ačkoli je lze vesměs najít mj. v Lexikonu české literatury, kde mají svá hesla. Jako by poznámky namnoze prostě zůstaly ve stavu, v němž byly ve své době (před deseti, dvaceti, čtyřiceti lety?) koncipovány. Pytlík se navíc nespokojuje s vymezeným rámcem a na několika místech doplňuje svou koláž shrnujícími přílohami (Strana mírného pokroku v mezích zákona, Montmartre, Pražská bohéma).

Čtenář tak často zůstává v nejistotě, kde, co a jak spolehlivě najde. Musí proto sám třídit, prověřovat údaje, např. ve zmíněné bibliografii z roku 1960 a navazující Bibliografii Jaroslava Haška (Soupis jeho díla a literatury o něm, sest. Boris Mědílek, PNP 1983). Také si musí poradit s mnohoznačně či bizarně znějícími formulacemi (např. „Ve Světě zvířat pokračuje seriál ‚zvířecích‘ humoresek, v nichž se Hašek

vyrovnává se svou životní situací“, 15. 2. 1913). Vypadá to, jako by Pytlík vysypal krabice se svým archivem a s výpisky po desetiletí shromažďovanými, pak to vše na koberci seřadil do této mozaiky, nějak přepsal (či nechal přepsat), přehlédl – a tisklo se: v „syrovém“ stavu, s množstvím chyb a překlepů. Vše možná ještě urychlila snaha vyložit titul na pulty v souvislosti s dubnovým, publicisticky vytěžitelným 130. výročím Haškova narození. Redakční kritické, sjednocující a zpřehledňující čtení zjevně neproběhlo. Škoda, autorův bohatý materiál by si zasloužil literárněhistoricky koncepční přístup a profesionální péči, aby mohl spolehlivě sloužit, náležitě naplnit ambice přesahující populárně-vyprávěcí rovinu.

www.ipsl.cz